

POSTAWY POLAKÓW WOBEC FINANSÓW

RAPORT Z BADANIA ILOŚCIOWEGO CAWI
PRZEPROWADZONEGO W DNIACH **13-20 WRZEŚNIA 2023 R.**

ORGANIZATOR PROGRAMU

PARTNER MERYTORYCZNY

WSPÓŁPRACA

Fundacja Kronenberga
citi handlowy

PROGRAM FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW CITI FOUNDATION

Od wielu lat przyglądamy się postawom Polek i Polaków wobec finansów. Dzięki temu możemy zaobserwować, w jakim stopniu są one uzależnione od bieżącej sytuacji gospodarczej i politycznej, a także ocenić potrzeby polskiego społeczeństwa w zakresie edukacji ekonomicznej.

Jakie postawy dominują? Większość z nas uważa, że warto oszczędzać. Jest grupa inwestujących odłożone środki, ale raczej bez ryzyka straty kapitału. Chcemy jak najszybciej spłacić kredyt i nie zaciągać nowych zobowiązań.

Dlaczego zatem brakuje nam poczucia stabilności i bezpieczeństwa finansowego? Przede wszystkim dlatego, że nie mamy oszczędności, które pozwoliłyby spokojnie poszukać nowej pracy, gdybyśmy stracili obecną. Nadal trzymamy środki w gotówce w domu albo na nieoprocentowanym rachunku bieżącym, a nasze zadłużenie znajduje się na niebezpiecznie wysokim poziomie w stosunku do dochodów.

Raport utwierdza nas w przekonaniu, jak ważne jest kształtowanie postaw prooszczędnościowych i pogłębianie kompetencji finansowych. Tylko w ten sposób wiedza i świadomość mogą zastąpić intuicję, zwiększyć odwagę inwestycyjną i poziom zabezpieczenia na przyszłość, a w rezultacie również optymizm finansowy statystycznego Polaka.

*Anna Bichta
Prezes
Fundacja Rozwoju
Społeczeństwa Wiedzy
THINK!*

Wydarzenia ekonomiczne z ostatnich miesięcy, w tym bardzo wysoka inflacja oraz stagnacja wzrostu gospodarczego, odbiły się na postawach Polaków wobec finansów. Zmiany, które nastąpiły odzwierciedla fakt, że w ciągu minionego roku deklarowane emocje związane z bieżącą sytuacją finansową pogorszyły się w przypadku ponad 40% ankietowanych, a poprawę odnotowano w o połowę mniejszej grupie gospodarstw domowych. Co ciekawe, większe obawy o przyszłą sytuację wystąpiły pomimo wciąż bardzo dobrej sytuacji na rynku pracy.

Chociaż bezrobocie pozostaje na bardzo niskim poziomie, wzrost kosztów życia okazał się w minionym roku znacznie szybszy niż wzrost dochodów Polaków. W praktyce oznaczało to, że konsumenci musieli coraz większą część swoich dochodów przeznaczać na bieżące wydatki. W naturalny sposób zmiany te miały istotny wpływ na sytuację finansową gospodarstw domowych. W szczególności zmniejszył się odsetek osób, które były w stanie oszczędzać, a wyjątkowo głęboki spadek dotyczył tych osób, którym dotychczas na koniec miesiąca pozostawała niewydana kwota.

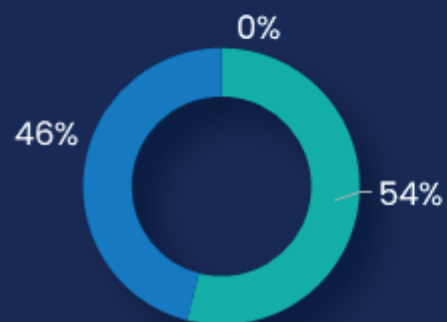
W ciągu ostatniego roku odsetek Polaków, którzy na bieżąco przeznaczają całe dochody na swoje bieżące potrzeby wzrósł o dziesięć punktów procentowych. Nie zmienia to jednak faktu, że długoterminowy trend pozostaje korzystny, a udział osób nie będących w stanie w ogóle oszczędzać jest znacznie niższy niż pięć lub dziesięć lat wcześniej. Ponadto, na uwagę zasługuje to, iż niezależnie od ostatnich wydarzeń ponad dwie trzecie Polaków uważa, że oszczędzanie ma sens. Pozwala to przypuszczać, że wraz z stopniową poprawą sytuacji gospodarczej i spadkiem inflacji, gospodarstwa domowe ponownie zwiększą swoje oszczędności.

*Piotr Kalisz
Główny Ekonomista
Citi Handlowy*

SOCJODEMOGRAFICZNA CHARAKTERYSTYKA BADANEJ PRÓBY

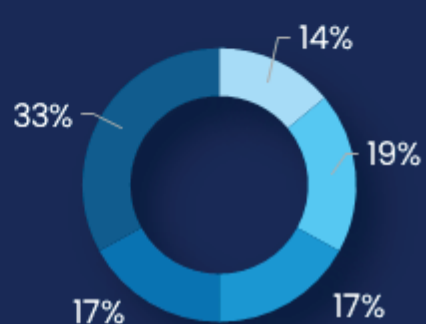
Płeć respondentów*

- kobieta
- mężczyzna
- osoba niebinarna

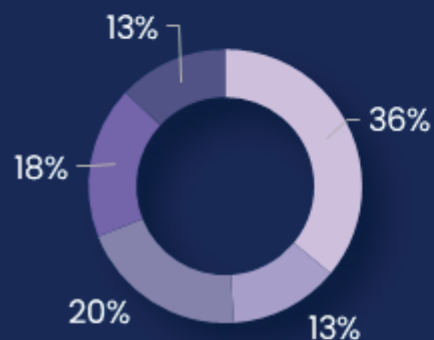
* 3 osoby niebinarne

Wiek respondentów

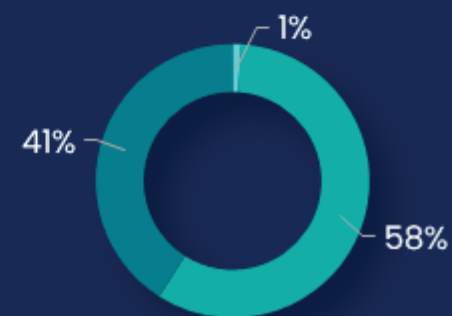
- 18-24 lata
- 25-34 lata
- 35-44 lata
- 45-54 lata
- 55 lat i więcej

Miejsce zamieszkania respondentów

- wieś
- małe miasto (do 20 tys. mieszkańców)
- średnie miasto (20-99 tys. mieszkańców)
- duże miasto (100-500 tys. mieszkańców)
- wielkie miasto (powyżej 500 tys. mieszkańców)

Wiek respondentów

- podstawowe
- średnie
- wyższe

Badanie przeprowadzono z udziałem reprezentatywnej próby 1182 dorosłych Polaków w wieku 18-74 lata.

SYTUACJA FINANSOWA GOSPODARSTW DOMOWYCH

- Postrzeganie sytuacji finansowej zależy pięciokrotnie bardziej od porównań z innymi ludźmi niż od nominalnej wysokości dochodu.
- Co trzeci Polak ocenia swoją sytuację finansową pozytywnie, a co piąty zauważa poprawę swojej sytuacji w ciągu roku.
- Tylko 29% Polaków czuje, że ich sytuacja finansowa jest stabilna, a co piąty badany czuje się dziś bezpiecznie finansowo.
- Poczucie bezpieczeństwa finansowego daje posiadanie oszczędności na poziomie przekraczającym półroczne dochody.
- Bieżąca sytuacja finansowa i poziom zabezpieczenia finansowego na przyszłość to tematy ważne, bo wywołujące emocje w polskich domach. Aż 40% Polaków, myśląc o swoich finansach, odczuwa negatywne emocje, co może odbijać się na ich satysfakcji z życia i na zdrowiu psychicznym. Co martwiące, negatywne emocje odczuwane przez Polaków w związku z pieniędzmi są dziś silniejsze niż rok temu, przy czym pieniądze wywołują silniejsze emocje u kobiet niż u mężczyzn.

OPTYMIZM FINANSOWY

- Na przestrzeni ostatniego roku zwiększył się odsetek osób, które spodziewają się pogorszenia swojej sytuacji finansowej zarówno w ciągu kolejnego roku, jak i kolejnych 5 lat. Prawdopodobnie jest to w dużej mierze konsekwencja doświadczeń rosnącej inflacji i obaw dotyczących jej poziomu w przyszłości.
- Jednocześnie 18% Polaków spodziewa się, że sytuacja finansowa ich gospodarstwa domowego oraz sytuacja gospodarcza Polski i Europy ulegnie poprawie w ciągu najbliższego roku. To stanowi przejaw optymizmu i w dużej mierze wiary w spadek poziomu inflacji zarówno w Polsce, jak i w innych krajach europejskich.
- Oczekiwania dotyczące przyszłości finansowej kraju i Europy są podobne w krótkiej i długiej perspektywie czasowej, zaś oczekiwania dotyczące swojego gospodarstwa domowego są bardziej optymistyczne w perspektywie 5 lat niż roku.
- Spodziewana przyszłość finansowa Polski i Europy, odzwierciedlona w oczekiwanej sytuacji gospodarczej wyrażonej m.in. poziomem inflacji, PKB czy innymi wskaźnikami, przekładać się może na zachwianie poczucia bezpieczeństwa finansowego Polaków, ich postawy wobec oszczędzania pieniędzy lub zaciągania zobowiązań finansowych, a w konsekwencji na zachowania finansowe w tych obszarach (ograniczenie oszczędności na rzecz konsumpcji lub poszukiwanie bezpiecznych opcji inwestycyjnych, ograniczenie zaciągania zobowiązań).

OSZCZĘDZANIE

- 67% Polaków uważa, że warto oszczędzać, ale tylko 46% dorosłych odkłada pieniądze przynajmniej w pewnym stopniu, celowo.
- W ciągu ostatniego roku o 9% spadł odsetek oszczędzających, szczególnie tych, którym po prostu zostawały pieniądze na koniec miesiąca.
- Większość Polaków odkłada mniej niż 25% dochodów, przy czym 14% nie ma w ogóle oszczędności, a tylko 16% ma odłożone więcej niż półroczne dochody.
- Ok. 40% Polaków oszczędza dziś mniej niż w zeszłym roku, ten sam odsetek deklaruje, że suma ich oszczędności spadła w ciągu roku.
- Polacy najczęściej oszczędzają na „czarną godzinę” i wskazują to jako najważniejszy cel. Na kolejnych miejscach są wyjazdy wakacyjne, wyposażenie domu i zabezpieczenie emerytury.

INWESTOWANIE

- 23% Polaków deklaruje posiadanie inwestycji, co jest bardzo dużym wzrostem w stosunku do wyników badań z 2019 roku i lat wcześniejszych.
- Polacy wolą inwestować bezpiecznie, nawet jeśli w związku z tym potencjalny zysk z inwestycji jest niewielki.
- Wzrosła waga, jaką Polacy przypisują czynnikom niezależnym od inwestora w kontekście sukcesów w inwestycjach, zarówno czynnikom zależnym od innych osób/ instytucji, jak i czynnikom zupełnie losowym.
- Polacy najczęściej trzymają oszczędności na kontach oszczędnościowych i lokatach oraz na bieżących rachunkach bankowych, zaś co piąty Polak wciąż trzyma oszczędności w domu w gotówce.

ZADŁUŻANIE SIĘ

- 36% Polaków deklaruje, że ma zaciągnięte zobowiązania finansowe, które aktualnie spłaca.
- Co trzeci kredytobiorca przeznaczą na spłatę zobowiązań ponad 30% budżetu domowego, co wykracza poza bezpieczny poziom.
- W ostatnim roku problemy w spłacie zobowiązań dotyczyły 28% kredytobiorców. Co druga osoba doświadczająca problemów w spłacie kredytów w minionym roku nadal się z nimi boryka.
- 4% kredytobiorców spłaca raty na poziomie 80% dochodu. W tej grupie aż trzech na czterech Polaków doświadczają trudności ze spłatą zobowiązań.

POTRZEBY EDUKACYJNE POLAKÓW

Uzyskane wyniki wyraźnie wskazują na potrzebę dalszej, bardziej intensywnej edukacji ekonomicznej Polaków. Szczególnie istotne wydaje się kształtowanie postaw prooszczędnościowych, budowanie wiedzy z zakresu możliwości wykorzystania zgromadzonych oszczędności oraz świadomego korzystania z kredytów, adekwatnego do możliwości finansowych kredytobiorcy.

JAKI ZATEM JEST STATYSTYCZNY POLAK?

Statystyczny Polak porównuje się do innych i przez pryzmat wyników tych porównań ocenia swoją sytuację finansową. Temat pieniędzy jest dla niego ważny – wywołuje emocje, nierzadko silne i negatywne.

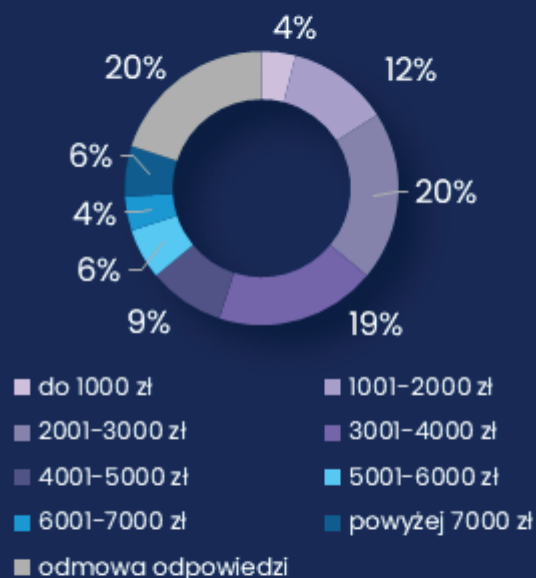
Suma jego oszczędności nie wystarcza, by w przypadku utraty pracy móc spokojnie poszukać nowej (a ryzyko takiej potrzeby jest spore, bo większość Polaków nie czuje się stabilnie finansowo). Jest pesymistą finansowym – spodziewa się, że sytuacja finansowa w jego domu ulegnie pogorszeniu, jednocześnie nie czuje się bezpiecznie finansowo, co może wynikać z niskiego poziomu oszczędności/inwestycji, wysokiego poziomu zadłużenia lub nadmiernej konsumpcji.

Przyszłość gospodarczą Polski i Europy widzi w najlepszym wypadku neutralnie, a często negatywnie. Stara się więc zachowywać tak, by nie stracić oszczędności lub nie popaść w długi w przypadku wysokiej inflacji w przyszłości. Robi to jednak mało umiejętnie, być może dlatego, że podczas swoich wyborów kieruje się przede wszystkim własną intuicją. Stara się być ostrożny – jeśli inwestuje, to bezpiecznie, w miarę możliwości nadpłaca kredyty i ogranicza zaciąganie nowych.

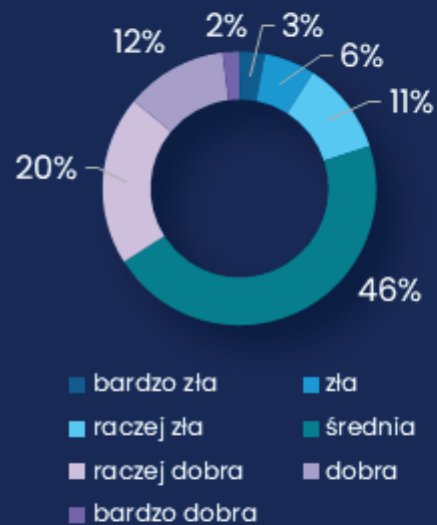

SYTUACJA MATERIALNA GOSPODARSTW DOMOWYCH

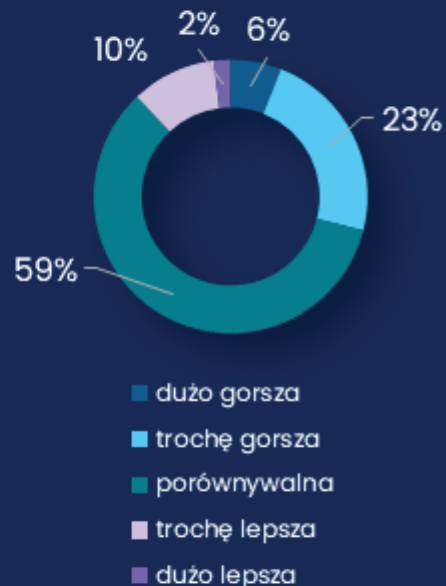
Dochód netto na osobę

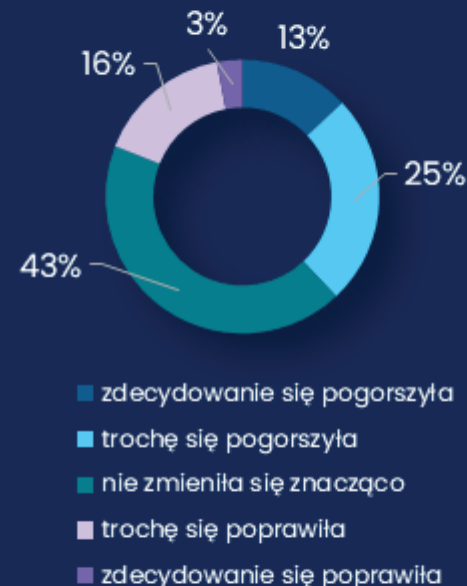
Subiektywna ocena sytuacji finansowej

Ocena sytuacji finansowej w porównaniu do innych Polaków

Subiektywna zmiana sytuacji finansowej w ciągu roku

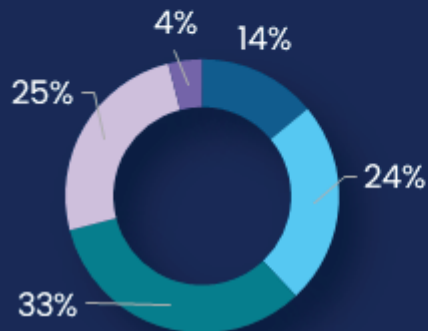
To, w jaki sposób Polacy oceniają swoją sytuację finansową, pięciokrotnie bardziej zależy od tego, jak wypada ona w porównaniu z sytuacją finansową innych osób, niż od rzeczywistej wysokości dochodu.

Co trzeci Polak ocenia swoją sytuację finansową pozytywnie, a 19% zauważa poprawę swojej sytuacji w ciągu roku. Negatywna ocena sytuacji finansowej dotyczy natomiast co piątego Polaka, a poczucie jej pogorszenia w ciągu ostatnich 12 miesięcy wskazuje aż 38% badanych.

Taka perspektywa może w pewnym stopniu odzwierciedlać zmiany wysokości posiadanego zabezpieczenia finansowego na przyszłość, która w przypadku niemal 40% Polaków uległa obniżeniu, a tylko w przypadku 15% badanych się podniosła.

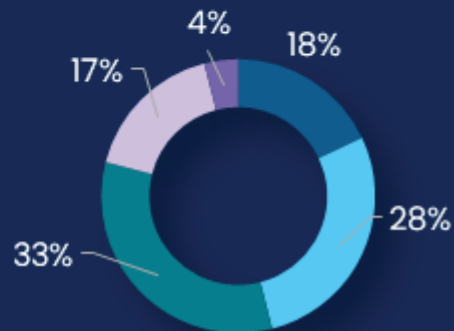
POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO I STABILNOŚCI FINANSOWEJ W POLSKICH DOMACH

Czy odczuwa Pan(i) stabilność finansową?

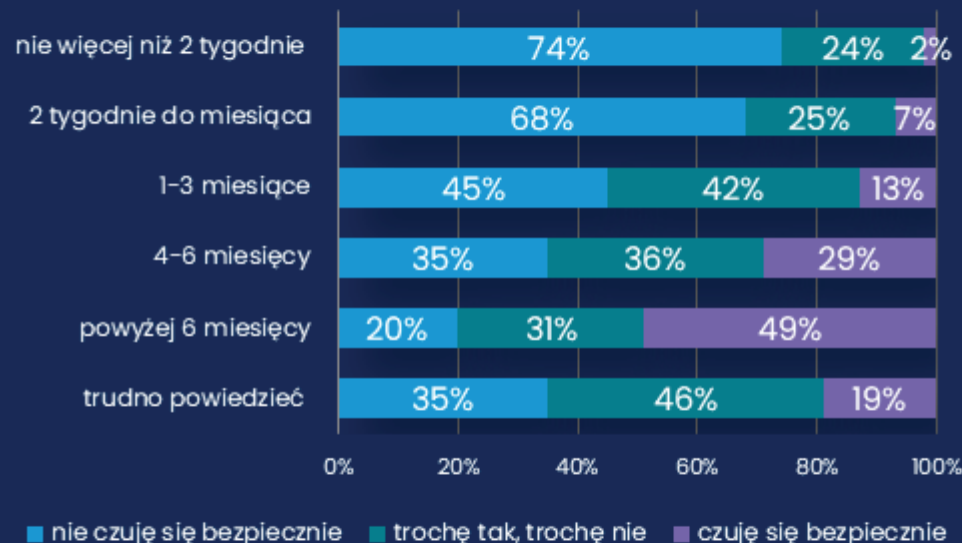
- zdecydowanie nie
- raczej nie
- trochę tak, a trochę nie
- raczej tak
- zdecydowanie tak

Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie finansowo?

- zdecydowanie nie
- raczej nie
- trochę tak, a trochę nie
- raczej tak
- zdecydowanie tak

Poczucie bezpieczeństwa finansowego w zależności od tego, jak długo udało się utrzymać na aktualnym poziomie, korzystając z oszczędności

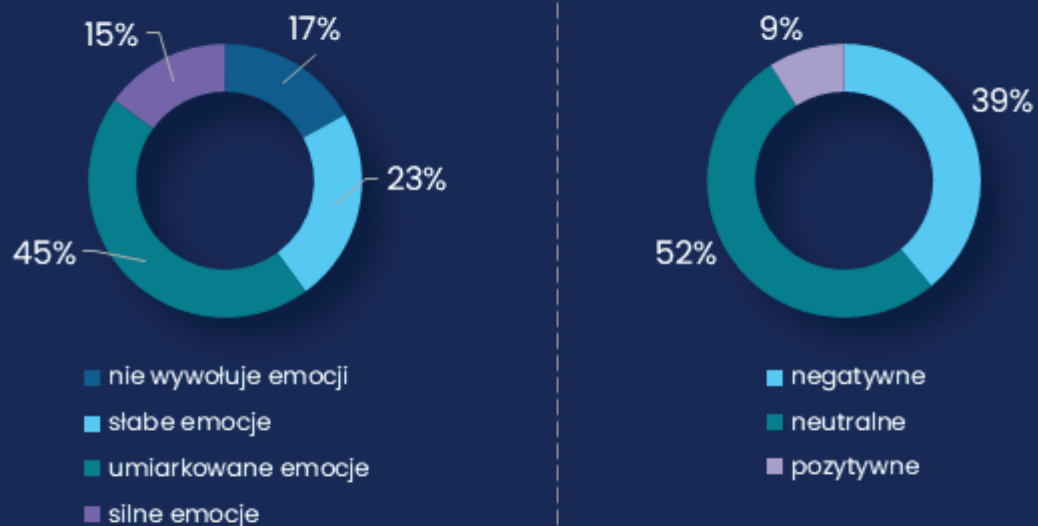
Tylko 29% Polaków czuje, że ich sytuacja finansowa jest stabilna, a co piąty badany czuje się dziś bezpiecznie finansowo, przy czym w obu przypadkach dotyczy to częściej mężczyzn, niż kobiet.

Warto zauważyć, że dochód netto badanych kobiet i mężczyzn nie różnił się istotnie, zatem obserwowane różnice są wyrazem subiektywnego odczucia badanych, a nie nominalnych różnic w dochodzie.

Poczucie bezpieczeństwa finansowego rośnie wraz ze wzrostem oszczędności. Newralgicznym poziomem jest zabezpieczenie środków finansowych na poziomie jednego miesiąca kosztów, poniżej którego brak poczucia bezpieczeństwa finansowego rośnie do poziomu ok. 70%.

EMOCJE TOWARZYSZĄCE OCENIE BIEŻĄCEJ SYTUACJI FINANSOWEJ

Jakie emocje wywołuje w Panu(-i) bieżąca sytuacja finansowa?

Bieżąca sytuacja finansowa wywołuje emocje u 83% Polaków, przy czym silne emocje częściej odczuwają kobiety (17%), niż mężczyźni (11%).

W przypadku 39% Polaków są to emocje negatywne, co częściej dotyczy kobiet (44%), niż mężczyzn (34%). Mężczyźni natomiast częściej odczuwają emocje neutralne (56% vs. 48%).

Jak zmieniły się w ciągu roku Pana(-i) emocje dotyczące bieżącej sytuacji finansowej?

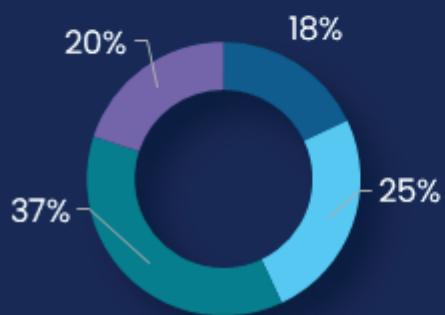

W ciągu ostatnich 12 miesięcy emocje związane z bieżącą sytuacją finansową w przypadku 42% Polaków stały się bardziej negatywne, przy czym u co piątego Polaka przybrały one też na sile. Negatywne emocje nasiliły się bardziej u kobiet niż u mężczyzn (23% vs. 18%).

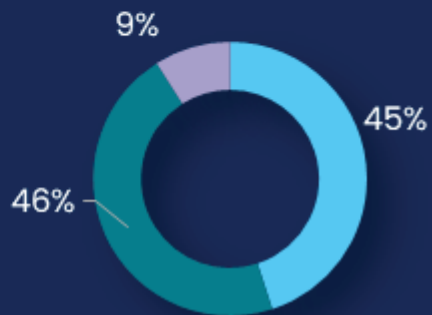
Jednocześnie w przypadku 23% Polaków emocje stały się bardziej pozytywne, co dotyczy w podobnym stopniu kobiet i mężczyzn.

EMOCJE TOWARZYSZĄCE POCZUCIU ZABEZPIECZENIA FINANSOWEGO NA PRZYSZŁOŚĆ

Jakie emocje wywołuje w Panu(-i) stan zabezpieczenia finansowego na przyszłość?

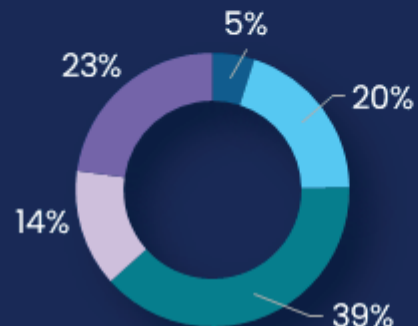

- nie wywołuje emocji
- słabe emocje
- umiarkowane emocje
- silne emocje

- negatywne
- neutralne
- pozytywne

Jak zmieniły się w ciągu roku Pana(-i) emocje dotyczące zabezpieczenia finansowego na przyszłość?

- dziś są słabsze i bardziej pozytywne
- dziś są słabsze i bardziej negatywne
- nie zmieniły się
- dziś są silniejsze i bardziej pozytywne
- dziś są silniejsze i bardziej negatywne

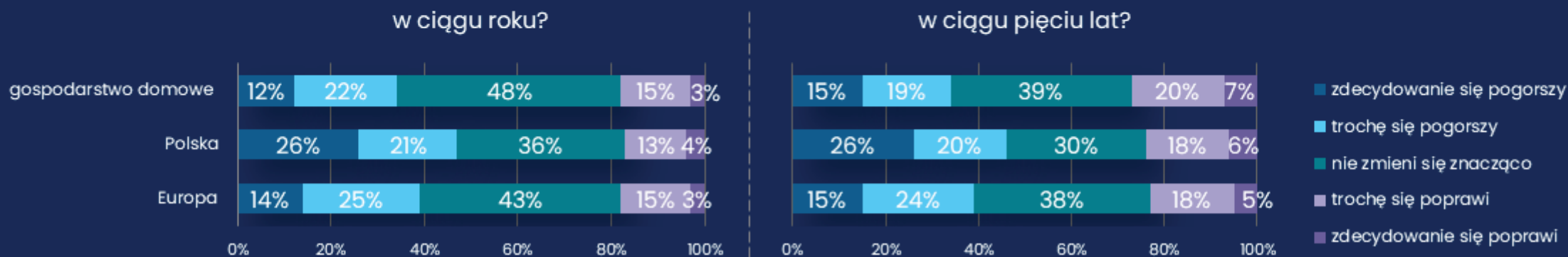
Zabezpieczenie finansowe przyszłości wywołuje emocje u 82% Polaków, przy czym silne emocje znacznie częściej odczuwają kobiety (25%) niż mężczyźni (13%).

W przypadku 45% Polaków są to emocje negatywne, co częściej dotyczy kobiet (51%) niż mężczyzn (38%). Mężczyźni natomiast częściej odczuwają emocje neutralne (50% vs. 43%).

W ciągu ostatnich 12 miesięcy emocje związane z zabezpieczeniem finansowym przyszłości w przypadku 43% Polaków stały się bardziej negatywne, przy czym u co czwartego Polaka przybrały one też na sile. Większy wzrost nasilenia negatywnych emocji obserwuje się u kobiet (26% vs. 19%).

Jednocześnie w przypadku 19% Polaków emocje stały się bardziej pozytywne, co dotyczy w podobnym stopniu kobiet i mężczyzn.

Jak Pan(i) sądzi, jak zmieni się sytuacja finansowa Pana(-i) gospodarstwa domowego/Polski/Europy

W porównaniu z wynikami uzyskanymi w 2022 r. zwiększył się pesymizm finansowy Polaków dotyczący przyszłości ich gospodarstwa domowego, zaś postrzeganie przyszłości finansowej kraju pozostaje na niezmiennym poziomie.

Odsetek osób oczekujących poprawy sytuacji finansowej jest taki sam, niezależnie od tego, czy dotyczy to sytuacji gospodarstwa domowego, kraju, czy Europy, podczas gdy odsetek osób patrzących pesymistycznie na najbliższą przyszłość finansową jest różny w zależności od tego, czego dotyczy ocena.

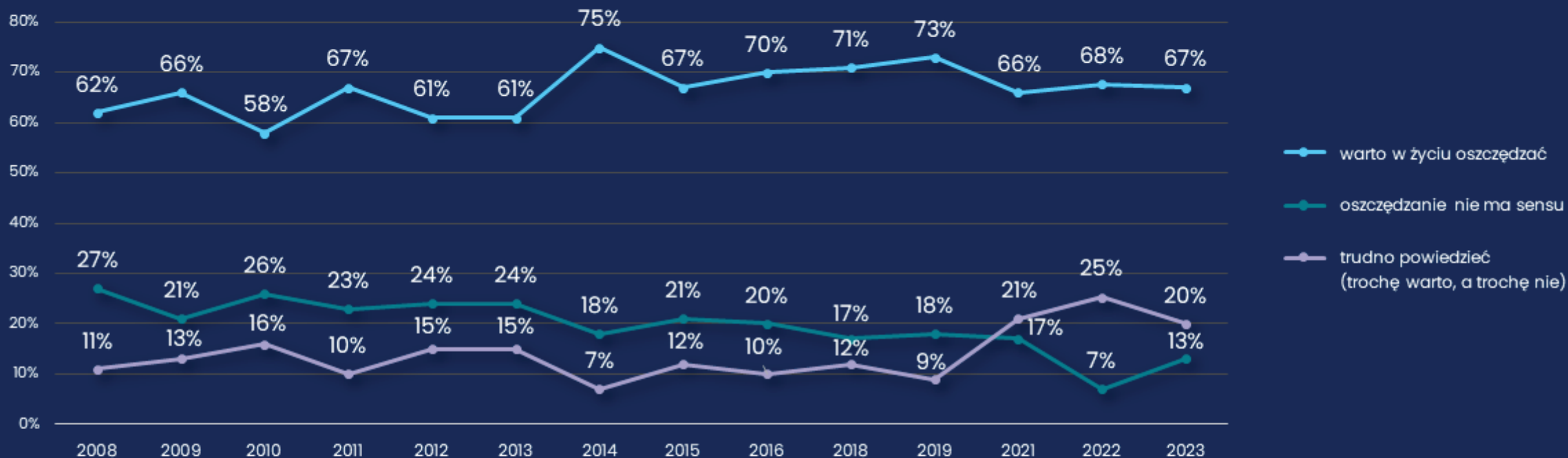
Najczęściej pesymistyczne nastawienie dotyczy oceny przyszłości finansowej Polski (47%), a najrzadziej poziomu finansowego gospodarstw domowych (34%). Pesymistyczne nastawienie do najbliższej przyszłości finansowej Europy dotyczy 39% Polaków.

Oczekiwania dotyczące przyszłości finansowej gospodarstw domowych są nieco bardziej optymistyczne przy założeniu pięcioletniego niż rocznego horyzontu czasowego, choć wciąż dotyczą one jedynie 27% badanych (vs. 18% przy rocznej perspektywie).

Oczekiwania dotyczące przyszłości finansowej Polski i Europy są takie same dla krótkiego i długiego horyzontu czasowego.

POSTAWA WOBEC OSZCZĘDZANIA

Czy ogólnie rzecz biorąc Pana(-i) zdaniem warto w życiu oszczędzać,
czy też oszczędzenie nie ma sensu?

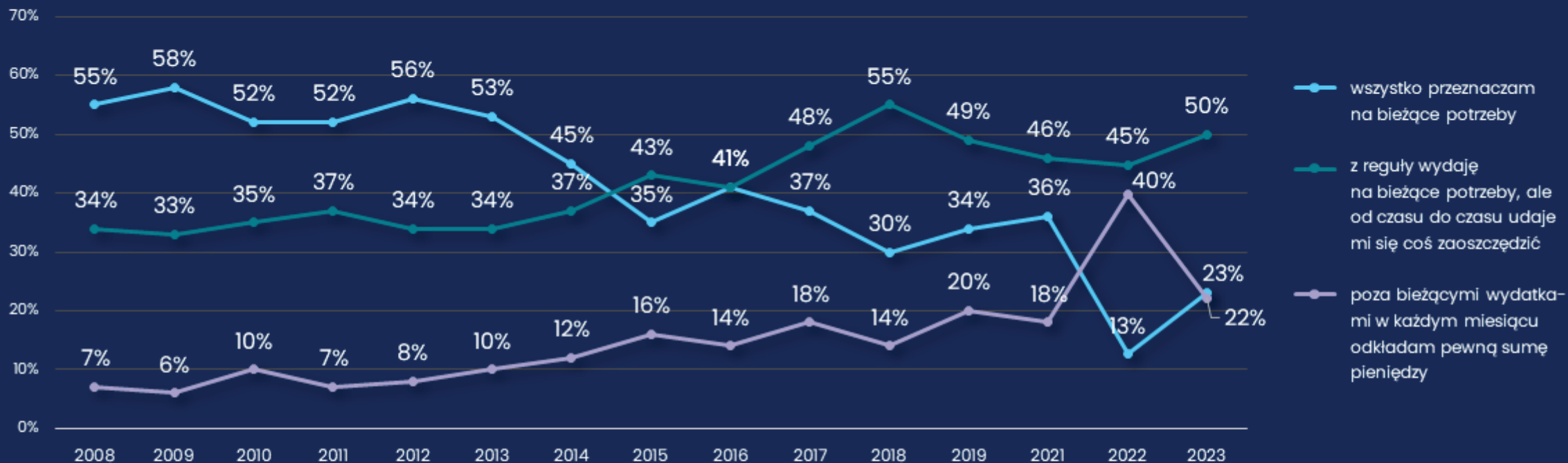
Do 2019 roku obserwowaliśmy systematyczny, choć łagodny trend wzrostowy w liczbie Polaków, którzy uważali, że warto w życiu oszczędzać. Jednak wyniki otrzymane w 2021 roku (w rok po pojawieniu się w Polsce pierwszych zachorowań na COVID-19) były o 7% niższe niż w 2019 roku i od tamtej pory utrzymują się na niemal niezmiennym poziomie.

Ostatni rok spowodował sześcioprocentowy wzrost liczby osób, które uważają, że nie warto oszczędzać. Są to osoby, które w poprzednim roku miały neutralny stosunek do oszczędzania.

Obserwowane efekty są z pewnością konsekwencją wysokiego poziomu inflacji w Polsce i obaw dotyczących jej poziomu w przyszłości. Niepewność dotycząca tego, ile będą jutro warte dzisiejsze oszczędności, przełożyła się u części badanych na przesunięcie postaw wobec oszczędzania w bardziej negatywnym kierunku.

SPOSÓB GOSPODAROWANIA PIENIĘDZMI

Jak Pan(i) określił(-a)by swój sposób gospodarowania pieniędzmi?

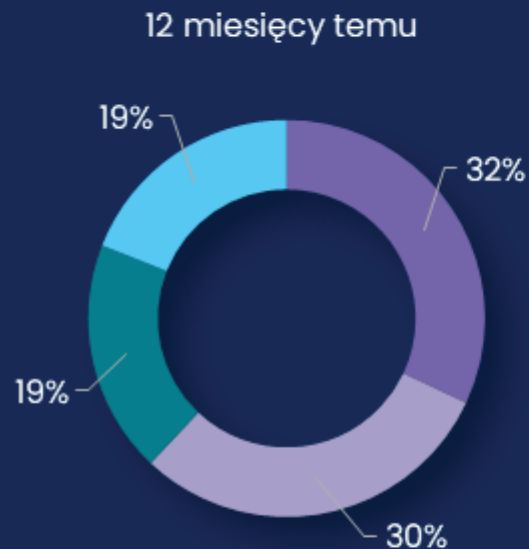
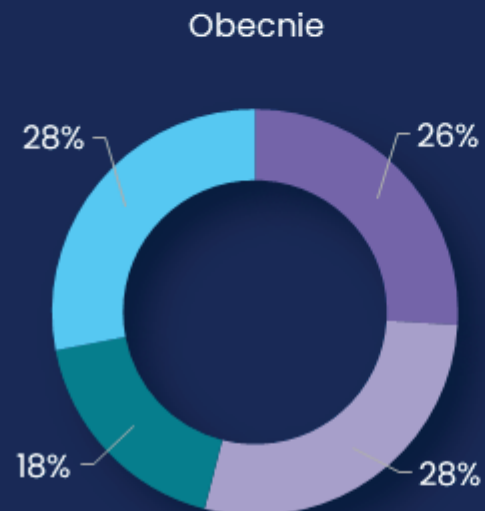
Na przestrzeni lat można było zaobserwować malejący trend opisujący odsetek osób wydających wszystko na bieżącą konsumpcję i rosnący odsetek osób, które oszczędzają systematycznie lub od czasu do czasu. Ostatni rok odwrócił ten trend. Aż 10% więcej badanych wydaje dziś wszystko na bieżące potrzeby, niż raportowali to konsumenci w 2022 r.

Tym niemniej, od 2015 roku odsetek wydających wszystko na bieżące potrzeby jest konsekwentnie niższy niż odsetek osób, którym udaje się od czasu do czasu coś zaoszczędzić.

W porównaniu z rokiem poprzednim w 2023 r. wyraźnie spadł odsetek osób, które w każdym miesiącu odkładają jakąś sumę pieniędzy. Wydaje się jednak, że to 2022 r. był swoistą anomalią w tym zakresie, a wynik z 2023 r. wpisuje się w obserwowany od 2008 r. delikatny wzrostowy trend.

SPOSÓB OSZCZĘDZANIA PIENIĘDZY

W jaki sposób oszczędzał(a) Pan(i) pieniądze?

- po prostu na koniec miesiąca zostaje mi na koncie niewydana kwota
- celowo odkładam pewną kwotę
- część oszczędności odkładam celowo, a część stanowią pieniądze, których po prostu nie wydałem(-am)
- nie oszczędzam/nie oszczędzałem(-am) pieniędzy

Na przestrzeni roku spadł odsetek osób oszczędzających, w szczególności tych, które oszczędzały resztowo, czyli na ich koncie zostawała niewydana kwota.

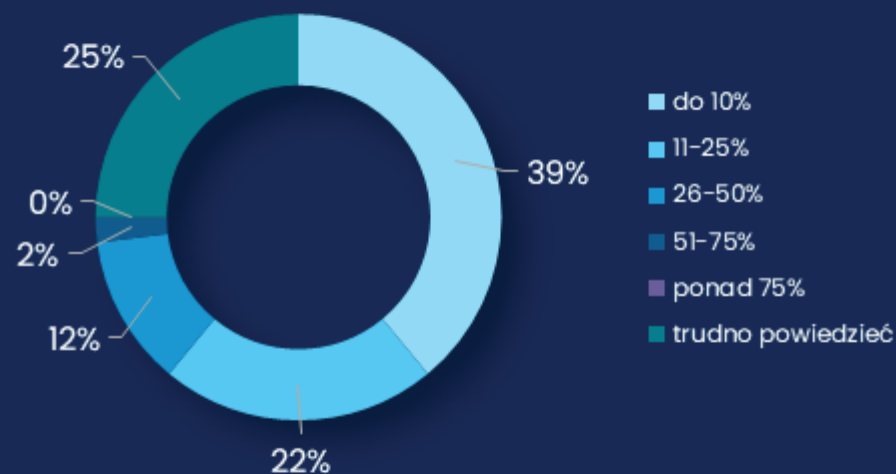
W momencie, w którym inflacja powoduje, że społeczeństwo ubożeje, szansa oszczędzania resztowego jest znacznie mniejsza, a tym samym odkładanie środków wymaga intencjonalnych działań, do których przynajmniej część Polaków nie jest przyzwyczajona.

Wydaje się więc, że wzrost liczby osób nieodkładających środków stanowi w dużej mierze przesunięcie z zeszłorocznej grupy oszczędzających resztowo, którzy dziś musieliby wykonać pewien wysiłek na rzecz oszczędzania.

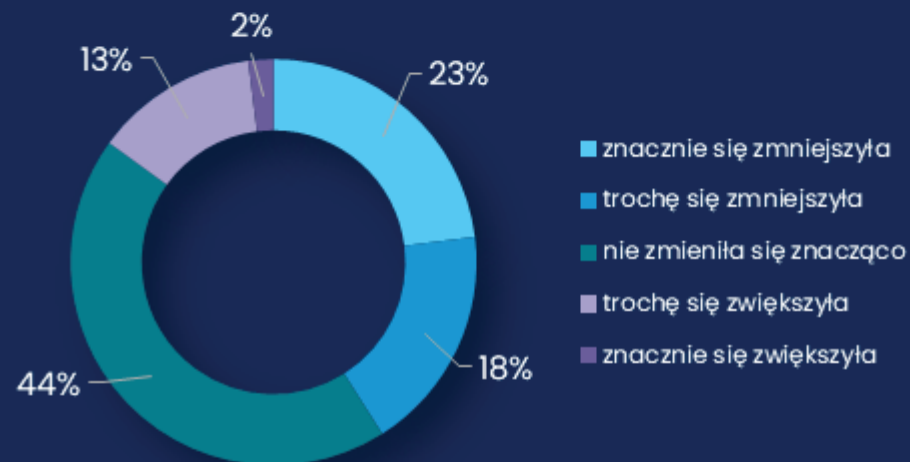
Różnice między kobietami a mężczyznami w zakresie sposobów oszczędzania pieniędzy są minimalne.

WYSOKOŚĆ MIESIĘCZNYCH OSZCZĘDNOŚCI

Proszę pomyśleć o ostatnim roku. Jaki procent swoich dochodów zwykle oszczędzało Pana(-i) gospodarstwo domowe w ciągu miesiąca?*

Czy suma pieniędzy odkładanych przez Pana(-ią) miesięcznie w ciągu ostatnich 12 miesięcy zmieniła się w stosunku do wcześniejszego roku?*

61% Polaków oszczędzających pieniądze odkłada średniomiesięcznie mniej niż 25% dochodów, co jest wynikiem o 9% niższym niż w 2022 r.

12% oszczędzających Polaków odkłada między 25 a 50% dochodów, dokładnie tyle samo, co w poprzednim roku, a tylko 2% oszczędzających Polaków odkłada więcej niż połowę swoich dochodów.

Jednocześnie co czwarty Polak nie jest świadomy tego, jaką część swoich dochodów oszczędza.

41% Polaków oszczędza dziś mniej niż w zeszłym roku, tymczasem w przypadku 15% badanych sytuacja uległa poprawie.

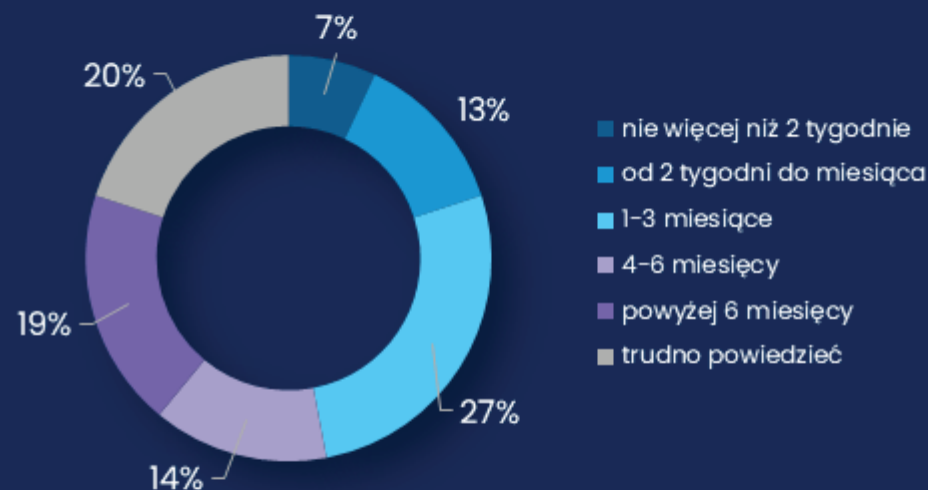
*Odpowiadały tylko osoby, które zadeklarowały odkładanie pieniędzy.

WYSOKOŚĆ OSZCZĘDNOŚCI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

Jaka jest w tej chwili wielkość oszczędności w Pana(-i) gospodarstwie domowym w odniesieniu do miesięcznych dochodów?

Jak długo był(a)by Pan(i) w stanie żyć ze swoich oszczędności, nie obniżając dotychczasowego życia?*

14% Polaków nie posiada oszczędności, kolejne 18% ma je na poziomie poniżej miesięcznego dochodu. Oszczędności w wysokości nieprzekraczającej półrocznych dochodów ma łącznie 53% Polaków. Oszczędności w wysokości przekraczającej roczne dochody deklaruje 10% Polaków. Niemal co piąty Polak nie wie, jakiej wysokości oszczędnościami dysponuje.

Posiadane przez Polaków oszczędności pozwoliłyby co piątej osobie przeżyć na dotychczasowym poziomie nie więcej niż 1 miesiąc. Tylko co piąty Polak mógłby za swoje oszczędności przeżyć na dotychczasowym poziomie ponad 6 miesięcy. Jednocześnie 20% Polaków nie wie, na jak długo starczyłyby im ich oszczędności.

* Tylko osoby posiadające oszczędności

ZMIANA SUMY OSZCZĘDNOŚCI GOSPODARSTW DOMOWYCH

Czy wysokość Pana(-i) oszczędności zmieniła się w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

*Co spowodowało obniżenie sumy Pana(-i) oszczędności?
Na co je Pan(i) przeznaczył(a)?

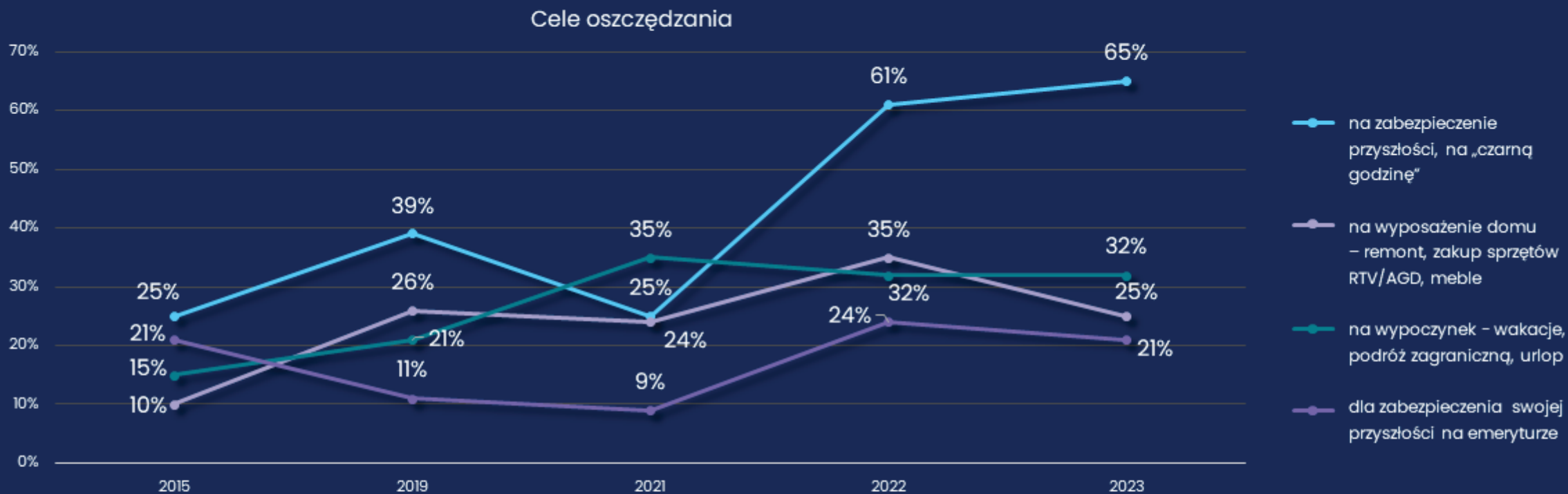

40% Polaków deklaruje, że na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy suma ich oszczędności spadła, przy czym głównymi powodami takiej zmiany są bieżące wydatki (68%) i konieczność naprawy/wymiany dotychczas posiadanych dóbr (25%).

Zwiększenie oszczędności w ciągu ostatniego roku deklaruje 22% badanych.

*Odpowiadały tylko osoby, które zadeklarowały spadek sumy oszczędności.

NAJBARDZIEJ POPULARNE CELE OSZCZĘDZANIA – TRENDY

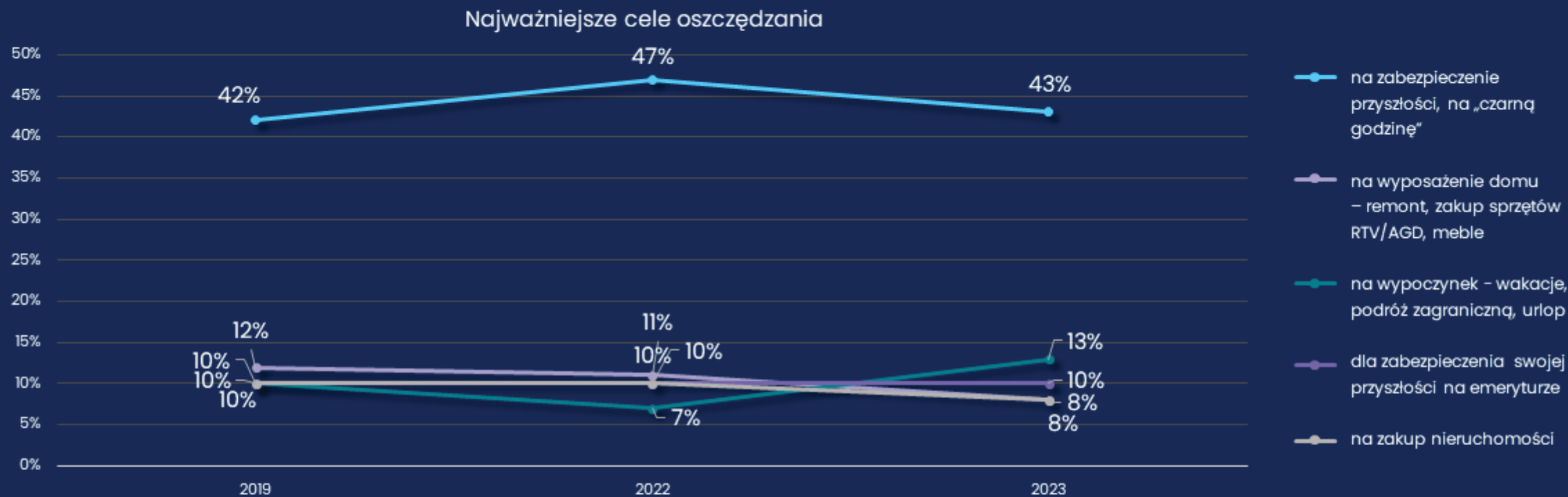
Na przestrzeni ostatnich 8 lat wyraźnie zmieniał się odsetek osób oszczędzających na poszczególne cele.

Lata 2020–2021 były bardzo specyficzne z uwagi na okres pandemii Sars-cov-2, która zaskutkowała gwałtownym obniżeniem skali oszczędzania i spadkiem zainteresowania większością celów odkładania pieniędzy za wyjątkiem oszczędzania na wakacyjne wyjazdy (za którymi Polacy tęsknili).

Jednakże wyjmując ten specyficzny okres z analiz, obserwujemy wyraźny wzrostowy trend oszczędzania na czarną godzinę. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat wzrósł o 26% w stosunku do roku 2019 i o 40% w stosunku do roku 2015. Z pewnością jest to w dużej mierze konsekwencja niepewności towarzyszącej ostatnim latom pandemii, inflacji i wojny w Ukrainie.

Oszczędzanie dla zabezpieczenia emerytury po spadku zainteresowania w latach 2019–2022 znów stało się jednym z 4 najważniejszych celów i na przestrzeni ostatnich dwóch lat dotyczy zbliżonego odsetka 21–24% Polaków. Zważywszy na prognozy stopy zastąpienia emerytur dzisiejszych 30-latków, należy uznać ten trend za oczekiwany i liczyć na jego dalszy wzrost.

NAJBARDZIEJ POPULARNE CELE OSZCZĘDZANIA – TRENDY

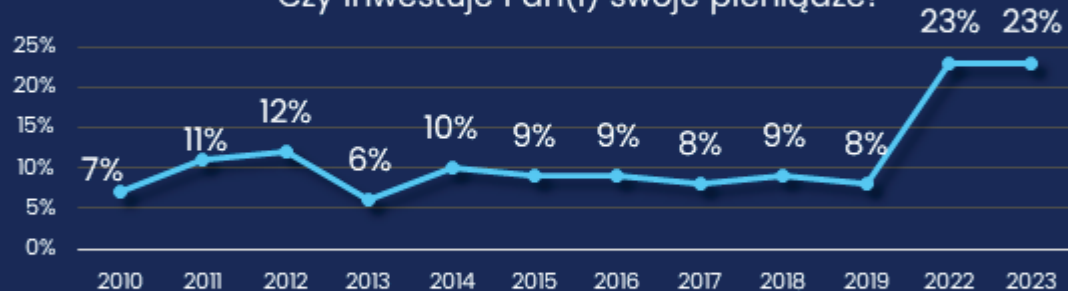

Konsekwentnie na przestrzeni ostatnich czterech lat najczęściej wskazywanym przez Polaków najważniejszym celem oszczędzania było zabezpieczenie się na wypadek nieprzewidzianych zdarzeń. Był i jest wskazywany czterokrotnie częściej niż jakikolwiek inny cel. Prawdopodobnie jest to przynajmniej w pewnym stopniu efekt zmiennych warunków gospodarczych w Polsce obserwowanych w ostatnich latach, w szczególności w związku z pandemią Sars-cov-2, wysokim poziomem inflacji i wojną w Ukrainie.

Kolejne trzy kluczowe cele odnoszące się do zabezpieczenia środków na zakup i wyposażenie nieruchomości, wypoczynek i godną przyszłość na emeryturze utrzymują się na podobnym poziomie około 10% wskazań.

INWESTOWANIE OSZCZĘDNOŚCI

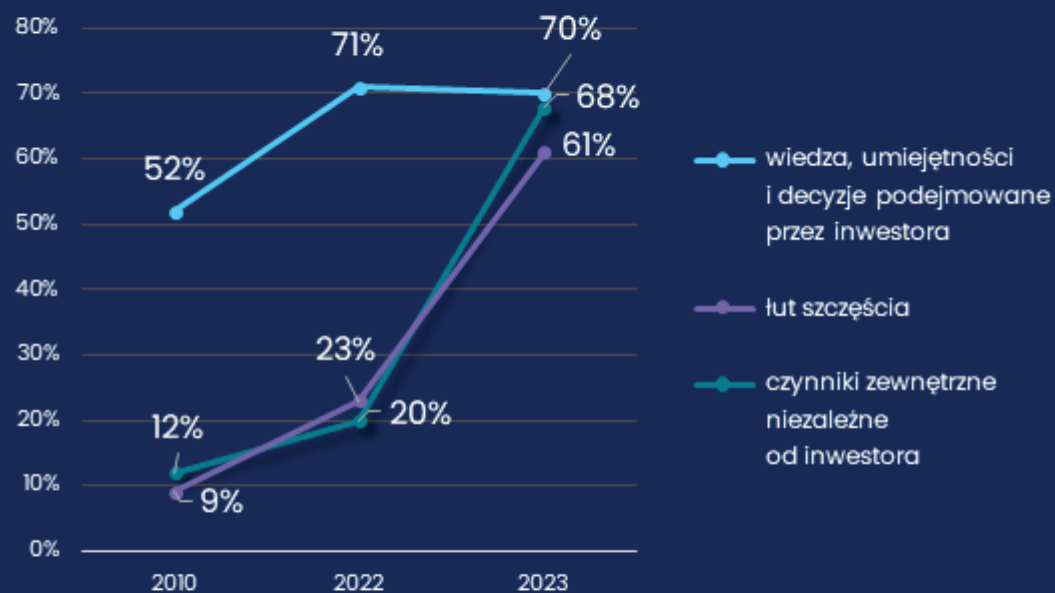
Czy inwestuje Pan(i) swoje pieniądze?

Preferowany poziom ryzyka inwestycyjnego*

W jakim stopniu sukces w inwestowaniu zależy od niżej wymienionych czynników?***

23% Polaków deklaruje posiadanie inwestycji, co jest bardzo dużym wzrostem w stosunku do wyników badań z 2019 roku i lat wcześniejszych, gdy odsetek inwestujących oscylował wokół 10%. Wynikać to może z potrzeby ograniczania negatywnego wpływu inflacji na wartość oszczędności i poszukiwania takich form ich wykorzystania, które mogą przynieść nominalny zysk.

Równolegle Polacy preferują niski poziom ryzyka inwestycyjnego. Szukają rozwiązań dających szansę zysku, ale przy stosunkowo niskim ryzyku straty kapitału.

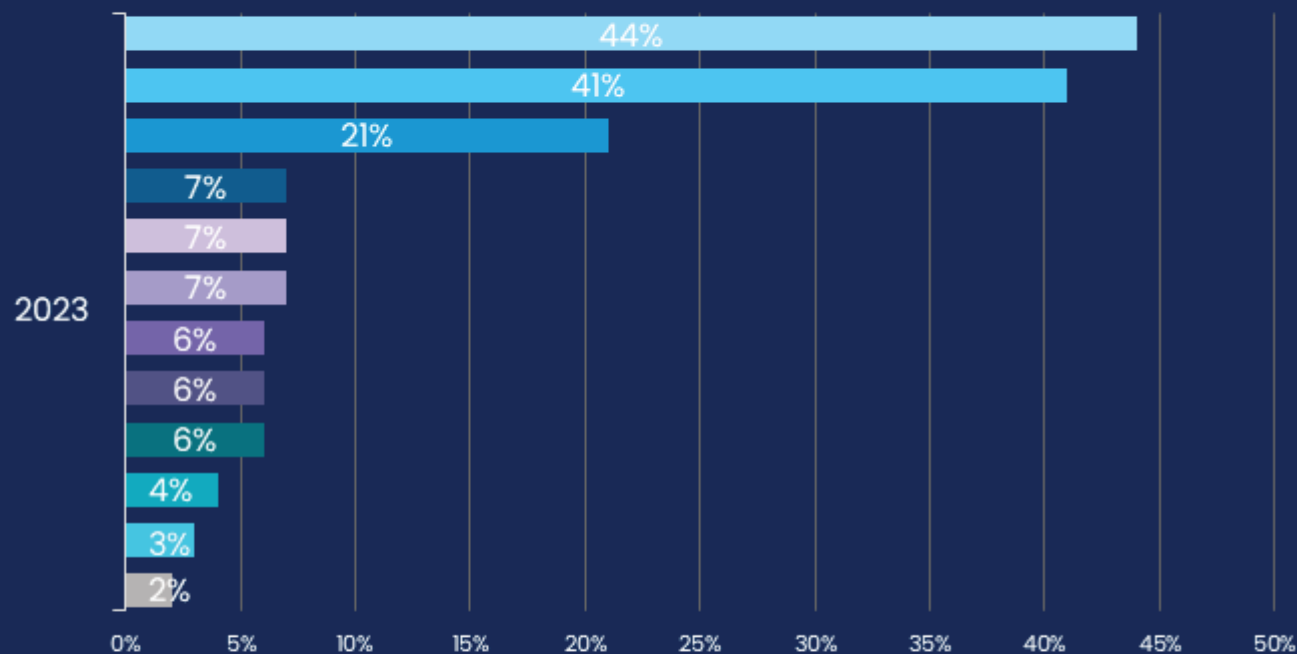
Na przestrzeni ostatnich 13 lat wyraźnie wzrosła waga, którą Polacy przypisują czynnikom niezależnym od inwestora w kontekście sukcesów w inwestycjach, zarówno czynnikom zależnym od innych osób/instytucji, jak i czynnikom zupełnie losowym. Znaczenie wiedzy i umiejętności inwestora w tym kontekście nie zmieniło się w ciągu ostatniego roku, choć wzrosło w stosunku do pomiaru sprzed 13 lat.

*Średnia z czterech pytań, możliwy wynik na skali od 1-7.

**Skala: 0% zupełnie nie zależy do 100% zależy wyłącznie od tego

WYKORZYSTANIE OSZCZĘDNOŚCI

Co robi Pan(i) ze swoimi oszczędnościami?

- trzymam je w banku na lokacie terminowej na koncie oszczędnościowym
- trzymam je w banku, na koncie, z którego regularnie korzystam
- trzymam je w domu
- kupiłem(-am) zagraniczną walutę
- wykupiłem(-am) ubezpieczenie na życie
- zainwestowałem(-am) je w obligacje skarbowe
- zainwestowałem(-am) w nieruchomości
- kupiłem(-am) przedmioty wartościowe (np. obrazy, złoto)
- zainwestowałem(-am) je w jednostki uczestnictwa funduszu inwestycyjnego (TFI)
- zainwestowałem(-am) je w aukcje spółek na giełdzie papierów wartościowych
- wykupiłem(-am) dodatkowe ubezpieczenie emerytalne (III filar)
- zainwestowałem(-am) w ETF-y

Polacy najczęściej trzymają oszczędności na kontach oszczędnościowych i lokatach (44%) oraz na bieżących rachunkach bankowych (41%), zaś co piąty Polak wciąż trzyma oszczędności w domu w gotówce. Wartości uzyskane dla tych trzech form przechowywania pieniędzy są zbliżone do wartości z 2022 r.

Inwestycje w instrumenty rynku finansowego cieszą się znacznie mniejszym zainteresowaniem i dotyczą w zależności od typu 7-8% Polaków.

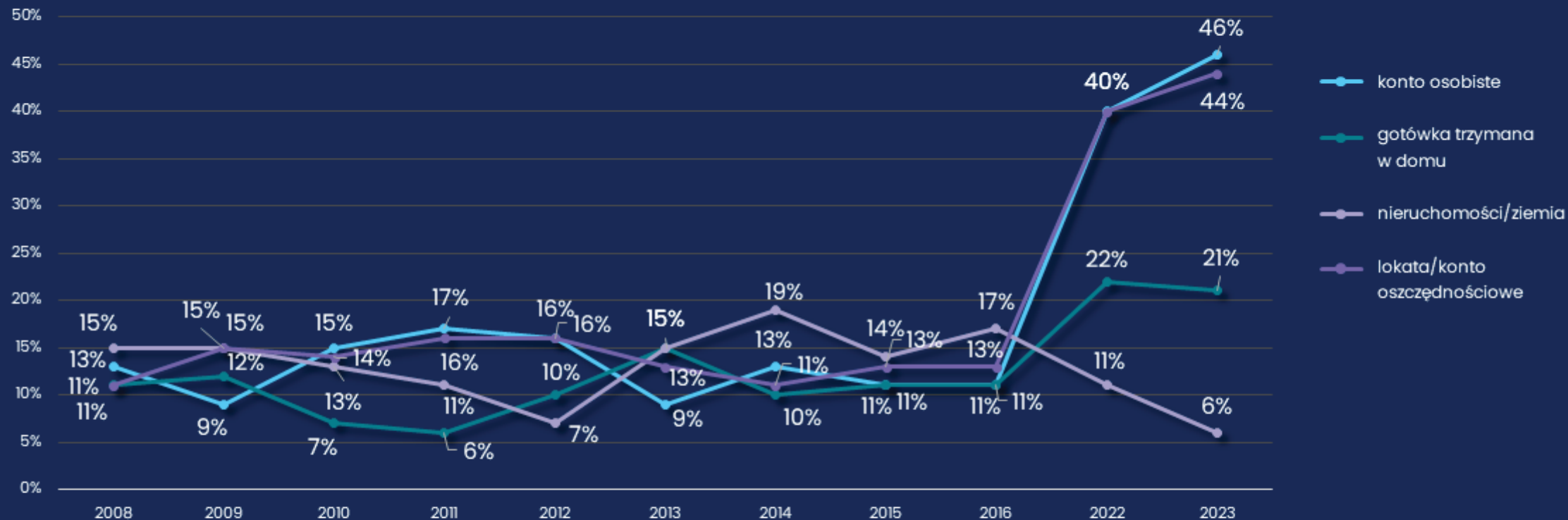
Inwestycje w nieruchomości dotyczą 6% Polaków (spadek o 5% w stosunku do 2022 r.).

Dodatkowe ubezpieczenie emerytalne wykupiło jedynie 3% Polaków, o 2% mniej niż w 2022 r.

7% Polaków inwestuje w waluty, przy czym najczęściej są to inwestycje w EUR (83%), USD (50%) i CHF (17%).

FORMY PRZECHOWYWANIA OSZCZĘDNOŚCI – TRENDY

Najczęściej wymieniane formy przechowywania oszczędności

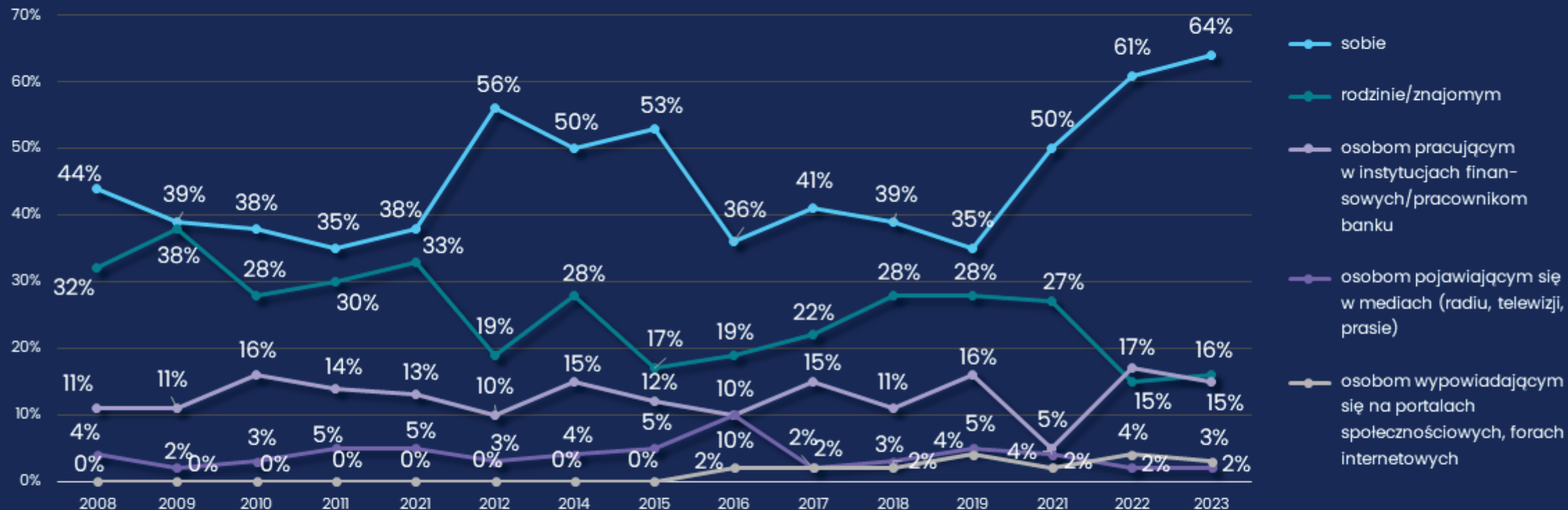
Zainteresowanie przechowywaniem oszczędności w formie nieprzynoszącej zysku takiej jak trzymanie ich na koncie osobistym i w gotówce oraz w bezpiecznych instrumentach finansowych takich jak lokata jest w 2023 r. dużo wyższe niż w latach 2008–2016 i zbliżone do poziomu z 2022 r.

Zainteresowanie inwestycjami w nieruchomości/ziemię spadło o 5% w stosunku do 2022 r. i aż o 11% w stosunku do roku 2016.

Przechowywanie oszczędności w domu w gotówce stało się dwukrotnie bardziej popularne w pandemii niż na przestrzeni 10 wcześniejszych lat i poziom ten utrzymuje się na względnie stałym poziomie do dziś, dotycząc obecnie 21% Polaków.

ZAUFANIE DO INNYCH OSÓB W KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z OSZCZĘDZANIEM I INWESTOWANIEM

Komu najbardziej Pan(i) ufa w kwestiach związanych z oszczędzaniem i inwestowaniem?

Konsekwentnie na przestrzeni 14 lat badań Polacy najbardziej ufają sobie samym w kwestiach związanych z oszczędzaniem i inwestowaniem. Na drugim miejscu są rodzina i znajomi, na trzecim pracownicy instytucji finansowych. Deklarowana przez Polaków rola osób występujących w mediach i na portalach społecznościowych/forach internetowych jest dużo niższa i wynosi 0-5% (w zależności od roku).

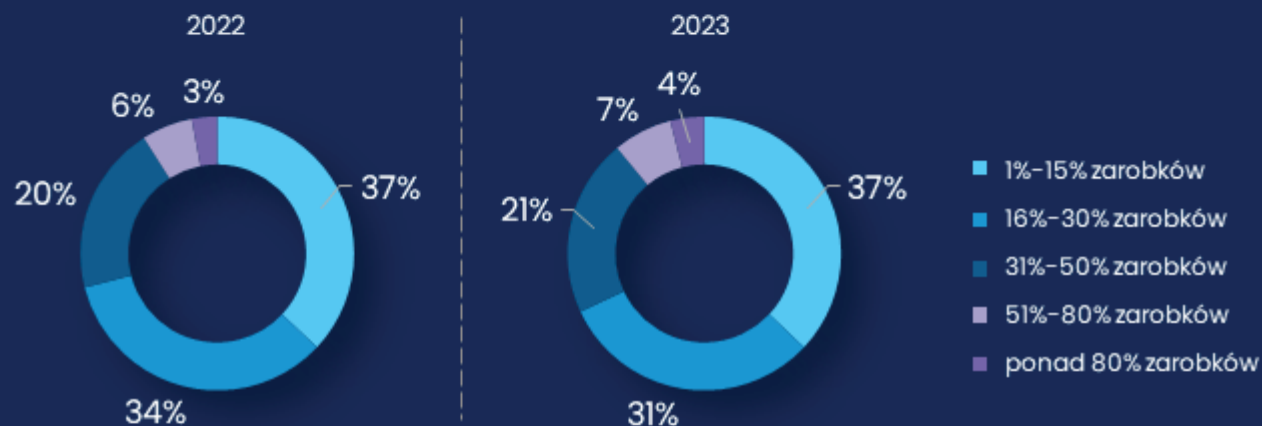
Okres pandemii, a następnie rosnącej inflacji wyraźnie podniósł odsetek Polaków, którzy w kontekście oszczędzania i inwestowania najbardziej ufają samym sobie, na przestrzeni 4 lat nastąpił wzrost wskazań tej odpowiedzi o niemal 30%. Zmiana ta nastąpiła kosztem zaufania do rodziny i znajomych, na których zdaniu opiera się dziś przede wszystkim 16% Polaków.

Po wyraźnym jedenastoprocentowym spadku zaufania do pracowników instytucji finansowych (do poziomu 5%) w 2021 r., w 2022 r. odsetek osób ufających przede wszystkim pracownikom instytucji finansowych wrócił do tego z 2019 r. i utrzymuje się obecnie na poziomie 15%.

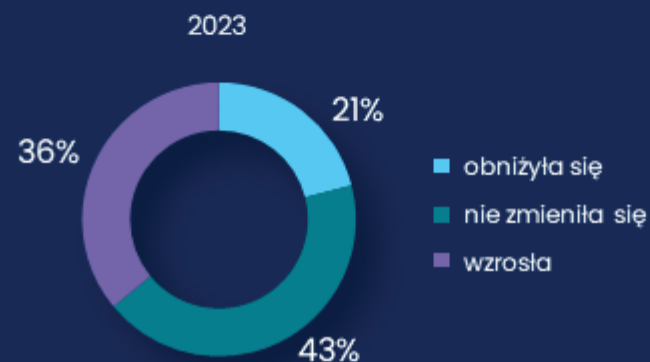
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE POLAKÓW

36% Polaków deklaruje, że ma zaciągnięte zobowiązania finansowe, które aktualnie spłaca. To o 5% mniej niż w 2022 r.

Jaką część Pana(-i) zarobków stanowią raty kredytów?*

Jaką zmieniła się wysokość Pana(-i) zobowiązań w ciągu roku?

W przypadku 68% Polaków spłacających kredyty zobowiązania te stanowią nie więcej niż 30% ich zarobków, co klasyfikuje je jako bezpieczne w kontekście spłaty. Jednakże 32% Polaków posiadających zobowiązania spłaca raty na poziomie wykraczającym poza bezpieczny (powyżej 30%**). To o 3% więcej niż w 2022 r. Szczególnie niepokoi wysokość rat 11% kredytobiorców przekraczających połowę ich dochodu.

Na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy wysokość zobowiązań 21% Polaków obniżyła się, co wynikało w połowie przypadków z zakończenia spłaty i w połowie z nadpłaty rat kredytu. Jednocześnie w przypadku 36% kredytobiorców wysokość zobowiązań wzrosła, co w znakomitej większości wynikało z wysokich stóp procentowych. Jedynie w 9% przypadków była to kwestia zaciągnięcia dodatkowych zobowiązań.

W minionym roku nowe kredyty hipoteczne zaciągnął 1% badanych, zaś 13% zaciągnęło kredyty konsumenckie.

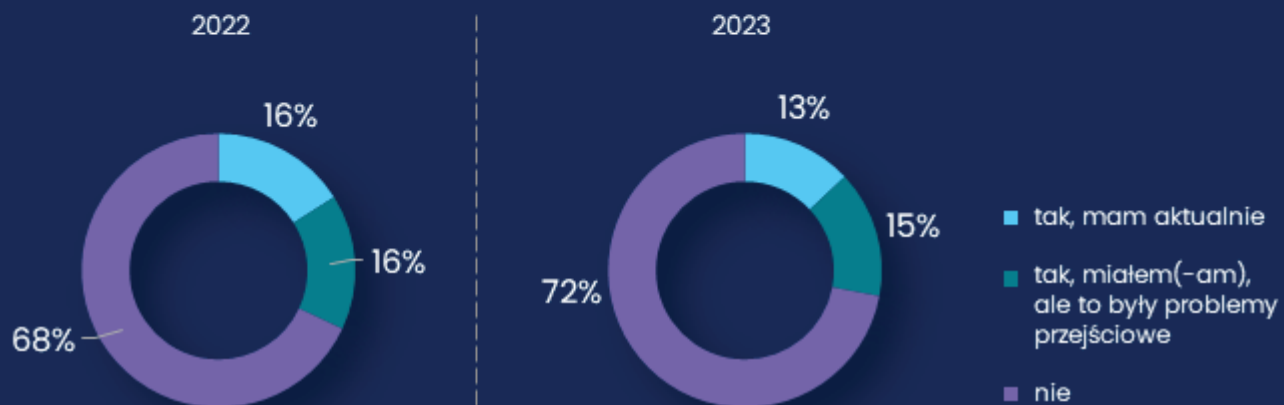
Uzyskane wyniki stanowią w dużym stopniu odzwierciedlenie niepokoju Polaków dotyczącego przyszłości finansowej ich gospodarstw domowych oraz sytuacji finansowej Polski wyrażonej przyszłym poziomem inflacji. Są one także odbiciem wysokich cen nieruchomości. Stąd z jednej strony chęć szybkiego pozbycia się już posiadanych kredytów, a z drugiej niezaciąganie nowych.

*odpowiadały tylko osoby posiadające kredyty

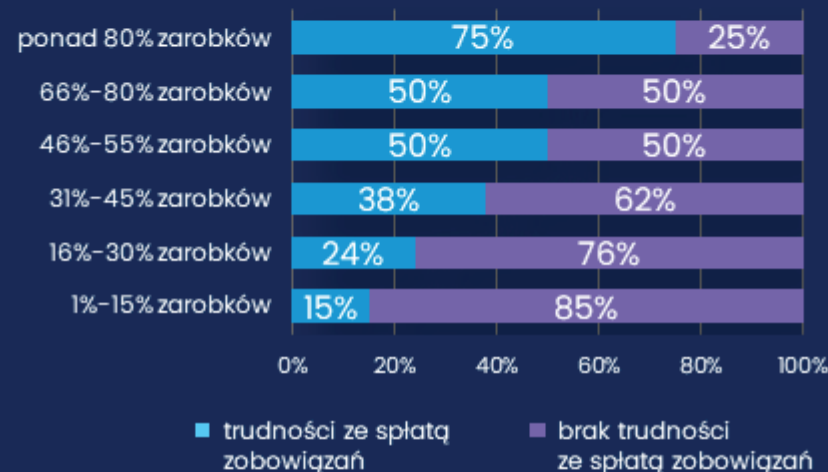
**próg może być podniesiony do 40% dla osób, których dochód na osobę w gospodarstwie przekracza średnią krajową.

PROBLEMY ZE SPŁATĄ ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH

Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy miał(a) Pan(i) problem ze spłatą zobowiązań?

Trudności ze spłatą zobowiązań w zależności od tego, jaką stanowią część dochodu

W ostatnim roku problemy w spłacie zobowiązań dotyczyły 28% kredytobiorców, co jest martwiącym, choć nieco lepszym wynikiem niż rok wcześniej (różnica 4%).

Dla 15% były to problemy przejściowe, z którymi już się uporali. Jednocześnie pozostałe 13% tej grupy stanowią kredytobiorcy, którzy wciąż mają trudności ze spłatą zobowiązań.

65% doświadczających trudności ze spłatą kredytów wskazuje, że ich problemy są (lub były) efektem wysokich stóp procentowych.

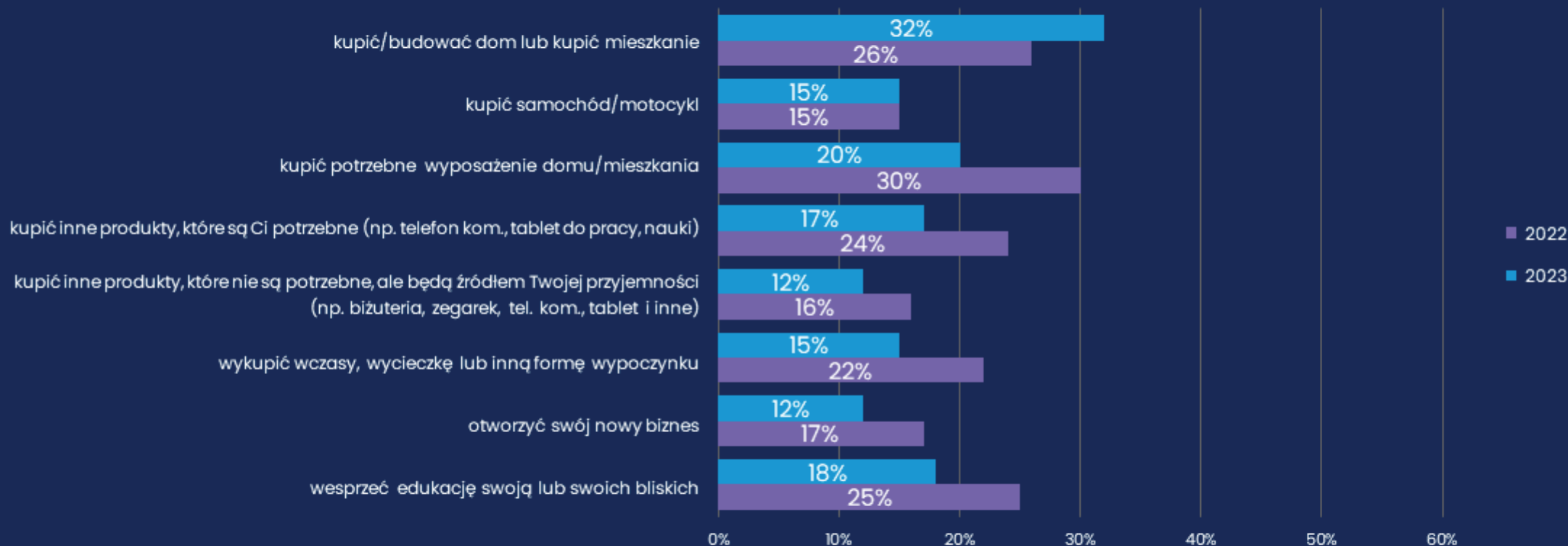
Im większą część dochodu pochłania spłata raty, tym wyższy jest odsetek osób, które doświadczyły trudności z terminową spłatą zobowiązań.

Przy wysokości raty do 15% zarobków trudności ze spłatą doświadczyło 15% Polaków, ale przy wysokości raty powyżej 45% zarobków już co drugi kredytobiorca.

W przypadku osób posiadających kredyty bardzo wysokiego ryzyka, które obciążają dochód na poziomie ponad 80%, aż trzech na czterech Polaków doświadcza trudności ze spłatą zobowiązań.

GOTOWOŚĆ ZACIĄGANIA ZOBOWIĄZAŃ NA RÓŻNE CELE

Czy byłby Pan gotów (byłaby Pani gotowa) zaciągnąć zobowiązanie finansowe (kredyt lub pożyczka), aby:

W porównaniu z rokiem poprzednim w 2023 r. spadła gotowość Polaków do zaciągnięcia zobowiązań.

Jedyny cel, na który Polacy zadłużyliby się dziś prędzej niż rok temu, to zakup lub budowa domu/mieszkania, na co byłoby gotowych 32% badanych.

Najczęściej wskazywana w 2022 r. kategoria – wyposażenie domu – cieszy się obecnie o 10% mniejszym zainteresowaniem (30% vs 20%).

WYDAWCA:

Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Wiedzy Think!

Plac Kasztelański 3, 01-362 Warszawa
www.think.org.pl

© Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Wiedzy Think!, Warszawa, wrzesień 2023

**Badanie jest elementem Programu Rozwoju Przedsiębiorczości realizowanego przez Fundację THINK!
w partnerstwie merytorycznym z Fundacją Citi Handlowy im. L. Kronenberga.**

Program jest finansowany przez Citi Foundation.

**Badanie zostało zrealizowane we współpracy merytorycznej z Katedrą Psychologii Biznesu
i Innowacji Społecznych na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego.**

AUTORKA:

Dr Katarzyna Sekścińska
Adiunkt w Katedrze Psychologii Biznesu
i Innowacji Społecznych,
Wydział Psychologii Uniwersytetu
Warszawskiego

O AUTORCE:

Katarzyna Sekścińska – Doktor nauk społecznych w zakresie psychologii, coach i trener. Psycholog i ekonomistka. Jej zainteresowania naukowo-badawcze obejmują psychologię finansową, psychologię konsumenta i ekonomię behawioralną. Szczególnie interesują ją tematy związane z psychologicznymi i socjologicznymi czynnikami wpływającymi na ryzykowne wybory finansowe i wybory konsumenckie. Autorka i wykonawca wielu projektów z zakresu edukacji finansowej i konsumenckiej zrealizowanych we współpracy z kluczowymi instytucjami finansowymi w Polsce.

KOORDYNACJA MERYTORYCZNA:

Anna Bichta
Małgorzata Polak
Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Wiedzy THINK!

REDAKCJA:

Joanna Kluz
Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Wiedzy THINK!

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

Iwona Piśmienny-Ścibor

Fundacja Kronenberga

citi handlowy

